ZPRAVODAJ – aneb novinky v obci
SLATINKY
Prosinec 2014
1

Vážení a milí spoluobčané,

dovolte, abychom Vám představili nový občasník, který má za cíl zabývat se aktuálním děním v naší obci. Jeho vydáváním chceme vyjít vstříc především starším spoluobčanům, kteří nesledují webové stránky obce a „papírová" forma zpravodajství je pro ně příznivější. Zpravodajem bychom chtěli přispět k tomu, aby občané Slatinek byli informováni o všem důležitém pravdivě, včas a nezávisle. Budeme zveřejňovat zprávy ze všech oblastí života v obci – kulturní akce, sportovní zajímavosti, veřejné a politické dění, informace z činnosti obecního úřadu, místních sdružení a spolků i praktická sdělení. Zkrátka všechno, co byste měli a chtěli vědět. Do budoucna nevylučujeme ani existenci pravidelných rubrik, bude-li o ně zájem. Přispět navíc může každý z Vás – pokud máte nějakou zajímavost, nápad, pochvalu, či upozornění na něco negativního, napište nám. Vaše příspěvky nikdy neskončí v koši – ten máme určený jen pro ty hanlivé a anonymní. Psát můžete elektronicky na adresu ***novinky-slatinky@atlas.cz****, nebo na adresu Oldřich Prokop, Slatinky 77. Těšíme se na Vaše připomínky a podněty.*

Za celou redakci si Vám dovoluji popřát příjemné prožití nadcházejících svátků a v novém roce 2015 jen vše dobré!

Oldřich Prokop

ZA DĚTMI DO SLATINEK PŘIŠEL SV. MIKULÁŠ

V pátek 5. prosince, přesně podle tradice v den nadílky, zavítal mezi naše děti Svatý Mikuláš. Tentokrát slétl z nebeských výšin a do sálu vstoupil rozzářeným oknem. Pochválil rodiče, že se ve Slatinkách dětem daří a stále jich přibývá a pak už skoro dvě hodiny naděloval a trpělivě poslouchal společně s anděly dětské hlásky. Tu odhodlané a nebojácné, jinde trošku roztřesené. Jak by také ne – vždyť čerti všechno pozorovali ze svého pekelného brlohu. Nakonec ale všechno dobře dopadlo a děti si snad odnášely domů kromě dobrot i hezký adventní zážitek.

Čekání na Mikuláše již tradičně využily děti z mateřské školky ke svému roztomilému vystoupení.

PŘEDVÁNOČNÍ SVÁTKY A LIDOVÉ ZVYKY

Původním záměrem tohoto textu bylo připomenout, jak se ve Slatinkách slavily Vánoce a jak probíhal předvánoční čas. K tomu měly posloužit obecní kroniky, ale ty bohužel očekávané informace nepřinesly. Na druhou stranu, i tento nedostatek má svou vypovídací hodnotu. Ukazuje jednak, že prožívání adventu i Vánoc mělo spíše soukromý charakter. Vedle toho starší zápisy, zejména z 50. let, promlouvají o cílené komunistické odtažitosti vůči náboženství. I když ani dnes náboženský charakter vánočních svátků není všeobecně přijímaný, před šesti či sedmi desítkami let byla přece jen ještě jejich křesťanská podstata vnímána mnohem více. Obdobím, které předznamenalo dnešní spíše světský a konzumní způsob prožívání Vánoc, byla snad právě éra od konce 40. let. Zápisy v obecní kronice výstižně vypovídají o tomto záměrném odklonu od náboženství a jeho svátků. Známe možná z té doby „slavný" rozhlasový projev Antonína Zápotockého, kde mluví o tom, jak křesťanského Ježíška konečně vystřídal „pokrokový" sovětský Děda Mráz. Obecní kronika tak k roku 1952 jasně uvádí, že „*obyvatelé Slatinek jsou ve většině nábožensky vlažní a do kostela chodí více ženy než muži. V neděli a svátky se pracuje*". Anebo k roku 1958: „*Náboženské cítění upadá. Do kostela chodí většinou lidé starší, mládež o kostel, tedy o náboženství, nejeví zájem. Vliv na to má škola, rozhlas i společnost. Občané se pomalu náboženství odcizují*". Jako příznačné se přitom jeví, že poslední oblíbená pouť „ke sv. Antonínovi" na Malém Kosíři se konala v červnu 1954.

Společné prožívání vánočního času Slatinkovskými, jak je známe v novodobé skvělé tradici zpívání koled zdejšími Slavíky u kapličky, tak dříve nejspíše neexistovalo, anebo o tom nemáme zprávy. Sváteční a kulturní okamžiky byly výjimečné, po novém roce to bývaly jen tradiční plesy a ostatková zábava. Do roku 1989 přirozeně dominovaly „nové", necírkevní svátky (Vítězný únor, MDŽ apod.). Co naplat, když např. zápisy z 50.–60. let jako veškerou kulturní činnost zmiňují nejčastěji přednášky o pěstování ovoce a zeleniny, pokud to nebyla ještě údernější témata jako např. „*Co dalo učení Leninovo našim ženám*" či „*Atomová bomba v rukou světového imperialismu*". To vše se dnes naštěstí změnilo. Zprávami kroniky od 60. let také průběžně prochází lítostivé konstatování slabé spolkové činnosti a nezájmu lidí o veřejné dění.

Pokud měl tedy tento drobný text informovat o podobě vánočního času ve Slatinkách v minulosti, bohužel k tomu nebylo dost informací. Zajímavé sice byly například popisy tíživé poválečné situace, kdy kronikář teprve na konci roku 1946 mohl prohlásit, že zásobovací potíže polevily a „*každý mohl si už dopřát prožít vánoční svátky skutečně vesele*". V této době se také ukazovalo, jak různé slavnosti a svátky využívaly (či zneužívaly) politické strany: v r. 1947 organizovala zářijový karneval KSČ, pomlázkovou zábavu na Velikonoce naopak ČSSD. Nejstarší zprávu o pořádání mikulášské zábavy máme z r. 1949, kdy ji pořádal Svaz české mládeže. „*Vánoční besídka s nadílkou pro žáky zdejší školy*" je doložená ještě roku 1964, další „*zimní besídka s bohatým programem*" pro žáky a pionýry se připomíná roku 1971. Novodobá Mikulášská nadílka se v sále obecního úřadu konala poprvé v roce 1998.

O vlastních zvycích se však v kronikách příliš nedozvíme. Jako náhradní řešení je ale možné představit lidové vánoční zvyky, které se v našich vesnicích ctily v době předvánoční, některé již neživé, jiné naopak přežívající. Zaměřím se ale spíše na ty obyčeje, které jsou méně známé.

Podstatou všech svátků, jak se od nepaměti slavily, byl jejich kolektivní charakter, kdy si pospolitost připomíná svůj vztah k tomu, co přesahuje lidský život – ať už to jsou přírodní síly, různé nadpřirozené mocnosti či Bůh. Sounáležité prožívání svátků mělo přitom nejen utužit mezilidské svazky, ale obřady svým často magickým způsobem vyjadřovaly víru a naději v zabezpečení hospodářského či rodinného zdaru celé obce. I přes

Postavy Barborek na pohlednici nakreslené prof. Karlem Rozumem

všechny změny společnosti a zesvětštění tato podstata snad trvá. O Vánocích snad ještě více. Stále znovu připomíná a aktualizuje onen posvátný čas narození božského dítěte, každý rok, znovu a znovu. Nepřekvapí tedy, že posvátnost procházející celým adventem se promítla do řady zvláštních obřadů a zvyklostí. Stejně tak tímto obdobím procházejí stále a pořád zvláštní postavy – tak můžeme každoročně potkávat v ulicích sv. Mikuláše a v domovech betlémské figury, které nám připomínají „zázračnost" onoho času.

Adventní čas, provázený postem, zákazem jakéhokoliv veselí a svateb, začíná tradičně první nedělí po 30. listopadu, svátku sv. Ondřeje, který byl v lidové kultuře vedle Štědrého večera hlavním věšteckým dnem celého roku. Zvláštní obyčeje a předpovědi se týkaly především vdavek a ženiteb. Višňová větvička se sázela do hlíny, a pokud vykvetla, dívka se do příštího roku vdala. Také zvyk lití olova a vysekávání otvoru v ledu, ve kterém se hledal budoucí ženich, se původně odehrávaly v noci na sv. Ondřeje. Dívky také třásly ploty a podle toho z jaké strany zaštěkal pes, odtamtud měl pocházet jejich ženich. Podobně děvčata klepala na kurník a pokud se ozval kohout, dostala mládence, jestliže ale slepice, pak jen vdovce. Mládenci zase třásli stromy a podle pohybu větví a listí hádali původ své budoucí nevěsty.

Ještě před sv. Mikulášem se na sv. Barboru (4. prosince) mohly děti obávat, ale i těšit na tzv. Barborky. Mohla chodit jedna, ale i větší průvod až deseti bíle oděných žen a dívek se závoji, které obcházely domy a šlehaly metlami do oken. Někde se za postavy strojili i chlapci. Dětem se říkávalo, že sv. Petr spouští Barborky po žebříku z nebe, hodným dětem dají cukroví, zlobivým našlehají metlou. Někde Barborky přímo upozorňovaly děti, že předcházejí návštěvě Mikuláše a varovaly ty zlobivé, že si pro ně přijde čert (někdy chodil přímo s nimi). Zkoušely různě i výchovu dětí, zdali se umí modlit. Podobně sypaly před děti drobné dárky a to, které se po nich lačně natáhlo, hned šlehly metlou po ruce. Malé děti se strašívaly, že Barborky sedávají za komínem, a pokud nebudou poslouchat, přijdou si pro ně. Také zvyk ulamovat tzv. barborku, třešňovou či višňovou, souvisel se svatebním věštěním. Pokud vykvetla do Štědrého dne, dívka si ji vzala na půlnoční mši, a který chlapec se její rozkvetlé větvičky dotknul, toho si měla vzít.

Nejtypičtější postavou navštěvující v adventu domácnosti je sv. Mikuláš, biskup z Myry v Malé Asii (dnešním Turecku), kde žil ve 4. století. Jeho kult se rozšířil v Evropě od 11. století a velkou roli měla jeho pověst štědrého lidumila, patrona manželství, ale i dětí (v alpských zemích se traduje, že děti nosí nikoliv čáp, ale právě Mikuláš). Jak se ale tato postava spojila s mikulášskou obchůzkou s čerty a anděly v předvečer světcova svátku 5. prosince? Někteří považují tento mikulášský svátek

Obchůzka Lucky (Luci) opět od prof. Karla Rozuma

za pozůstatek pohanských zvyků, kdy ještě předkřesťanské národy znaly prosincové maskované obchůzky, které vedl tzv. Ruprecht (původně germánské pohanské božstvo). V protestantských německých oblastech tak dodnes chodí průvody s Ruprechtem, a nikoliv s Mikulášem. Křesťanství pak mělo jeho postavu nahradit přívětivým svatým biskupem a z démonického Ruprechta se stal čert. Zvyk obchůzek s darováním dárků dětem (původně se podávaly oknem) se pak rozšířil z Francie a stal se neobyčejně populárním. Mikuláše jako mocného ochránce ctili i pravoslavní, ale i muslimové ve středověké Evropě, dokonce se objevuje jako pohanské božstvo Mikola u severských národů. Křesťanský charakter mikulášských průvodů se odrážel i v „pedagogické" podobě návštěv, kdy biskup neposlouchal jako dnes říkánky a písničky, ale skutečně zkoušel děti, jestli znají otčenáš a ptal se jich na otázky katechismu. Na některých místech byly průvody okázalé, mající spíše masopustní charakter, na Vyškovsku jezdíval celý průvod přestrojených „svatých", čertů, žebráků, Turků, muzikantů, osob přestrojených za kobyly, kozy a podobně. Takové průvody se rovněž vykládají ve svém pohanském původu, odkazující na představu zimy, kdy vládne tma, „divoké vojsko" démonů, ztělesňující obavy ze strašidelné a nebezpečné doby, kdy je všeho nedostatek, hrozí zima a hlad. Často nevázaná podoba těchto původů proto již od počátku vyvolávala kritiku církve.

Sv. Mikuláš učí modlitbě – kresba ve sbírce J. Dostřela

Na Hané se vyprávělo, že se Mikuláš spouští z nebe po zlatém laně a chodí nejen s andělem a čertem, ale i smrtkou. Když Mikuláš nepřišel osobně, děti dávaly za okno talíře nebo boty za komín, které se naplnily, nehodným brambory a řepou. Na svátek sv. Mikuláše zde posílaly tetičky a kmotry dětem drobné dárky – tzv. mikoláša. Na Kojetínsku chodil s Mikulášem – „svaťóškem" i tzv. pók, oblečený v dlouhé hanácké košili, který nosíval šídlo, kterým píchal děti. K jeho osobě se však nevázala žádná úcta – za své chování byl často odměňován kopanci a mohl trávit celou návštěvu Mikuláše schovaný pod stolem. Svátek sv. Mikuláše tak byl především rodinný a veselý, stejně jako dnes.

V porovnání s Mikulášem však kontrastují další postavy žen, které chodívaly počátkem prosince po našich vsích. Známá byla tzv. matička či Mikuláška, Mikulášova matička, nebo i ometačka. Chodívala také 5. prosince, někdy o den dříve, jindy přímo s Mikulášem, s březovou metlou, někdy jako smrtka se srpem či cepem (na Litovelsku se jí říkalo „matička s cepem"). Chodívala někde bosa, s rouškou, někdy mívala hrozivé zuby z řepy, mohla nosit i biskupskou mitru. Metlou šlehala po oknech, zvonila na zvonec, při návštěvě domů vyzývala děti k modlitbě a ptala se rodičů na jejich chování a vědomosti. V Seničce se strašívaly děti „zlou Mikuláškou", která bere dětem dary od sv. Mikuláše, je oděná v bílé roucho a má krvavé oči.

V porovnání s Mikuláškou byla ta další snad ještě hrozivější. 13. prosince chodívala tzv. Lucka po vesnicích s nožem, hrozící, že dětem, které se v adventu neposti-ly, provrtá břicha. Lucky budily strach svou mlčenlivostí, byly oděny v bílé roucho, s maskou na tváři, či s tváří zabílenou moukou a jejich úlohou bylo bezezbytku přinášet mezi děti děs a hrůzu. Dobře to vystihuje výrok Jakuba Ryby z počátku 19. století: *„Ó, ta je strašlivá. Ta bere vám neposlušné děti do břicha!"* Původ této hrůzostrašné figury je ještě pohanský, souvisí s kultem mrtvých, s jejich navštěvováním živých za „drsných nocí", jinde je to přímo ztělesnění zimy. Její svátek na 13. prosince souvisel s datem zimního slunovratu za juliánského kalendáře, ještě předtím, než se za reformy gregorinánského kalendáře v roce 1582 přesunul na 21. prosince. Někde chodilo více Lucek, na Moravě se hlavní postavě říkalo Luca, která trestá přadleny tak, že je tluče po prstech ořechy a říká se jí proto i „přástková paní". Souvisí to s tím, že právě v tuto dobu se ženy kolektivně v domovech zaměstnávaly touto činností. Na Hané chodila Luca s vařečkou, kterou popichovala a plácala kohokoliv potkala, zvláště děti do břicha. Už zdálky děti volaly: „Uteč, napocá ti Luca!"

Počet těchto tajemných bytosti rozšiřovaly další, dle krajů různě nazývané jako perchty, peruty, cempery, klempery, brůny, chodící nejen před sv. Mikulášem, ale i před Štědrým dnem, o silvestrovském večeru, v předvečer Tří králů. Perchty se procházely s nožem a škopkem a strašily děti, že jim za jejich nestřídmost provrtají břicha a vycpou je hrachem. Někde chodívali i jejich mužští protějškové – ometači či ambroži, kteří honívali děti kolem kostelů a lákali je na cukrovinky. Klempeři či tomové nosívali necky pobité hřeby, do kterých tloukli kladivem, a po příchodu do domovů hrozili zlobivým dětem, že jim okovají bosé nohy. Hrůzostrašných postav, které zabydlovaly naše vesnice, bylo tedy dost a ukazuje se, že přívětivý mikulášský, předvánoční i vánoční čas byl vedle radostného očekávání naplněn i strachem a obavami.

Tyto zvyky tak ukazují nejen na ještě starobylé, pohanské zvyklosti dob, ve kterých spánek přírody probouzel různé démony, ale dokládá také, jak s nimi křesťanská kultura i lidové prostředí dokázaly pracovat ve prospěch jisté výchovné funkce. Děti tedy nejenže dostávají dárky, ale musí si je především zasloužit. To platilo před tisíci lety a platí to i dnes.

Ondřej Jakubec

BOHOSLUŽBY O VÁNOCÍCH

Kostel Panny Marie Nanebevzaté ve Slatinicích

Slavnost Narození Páně	24. 12. 2014	21:00
Boží hod vánoční	25. 12. 2014	10:45
Svátek sv. Štěpána *(v Kapli sv. Floriána v Třebčíně)*	26. 12. 2014	10:45
Svátek sv. Jana apoštola *(v Kapli sv. Jana a Pavla ve Slatinkách)*	27. 12. 2014	16:00
svátek sv. Rodiny	28. 12. 2014	10:45
Slavnost Panny Marie, Matky Boží	1. 1. 2015	10:45

Důležitá oznámení OÚ Slatinky

- **Připomínáme**
  Do konce roku 2014 oznamte stav vodoměru s číslem popisným a stavem vodoměru. Stačí buď lístek do naší poštovní schránky, nebo e-mail na adresu: mistostarosta@slatinky.cz, případně SMS zpráva na telefon 724 861 078.

- **Stočné** na rok 2015 zůstane 37 Kč.

- **Nové volby** do zastupitelstva obce už mají termín. Budou v sobotu **14. března 2015**, od 7 do 22 hodin. Kandidátky musí být zaregistrovány do 7. ledna 2015 do 16 hodin.

- **Termíny svozu odpadu v roce 2015**

13. ledna	14. a 28. července
10. února	11. a 25. srpna
10. března	8. a 22. září
7. dubna	20. října
5. a 19. května	17. listopadu
2., 16. a 30. června	15. prosince

Lucie noci upije… aneb Vánoce přicházejí. Budou letos opět na blátě?

Již začátkem listopadu mnozí začínají myslet na Vánoce. A já mám rád bílé Vánoce. Vždyť *Přijede-li Martin na bílém koni, metelice za metelicí se honí* (11. 11.). K Vánocům patří zima a k zimě sníh, ale pranostika vztahující se ke svatému Martinu se letos nenaplnila. Koncem listopadu další „zasněžená" pranostika říká: *Svatá Cecilie sněhem pole kryje*. Svatá Cecilie (22. 11.) je také patronkou hudebníků a to je připomínka pro členy slatinkovského mužského pěveckého sboru Slavík, že je čas zahájit přípravy na již tradiční předvánoční koledování u kapličky, které bude 23. 12. 2014. Tu správnou atmosféru Vánoc a koledování by sněhem pokrytá krajina a střecha naší kapličky určitě lépe podkreslila než déšť nebo bláto pod nohama jako loni. A tak jsem spoléhal na další z lidových pranostik. Již začátkem prosince (4. 12.) se říká: *O svaté Barboře, ležívá sníh na dvoře*. Ale letos zase nic, a tak alespoň uříznout větvičku třešně do vázy, aby o Štědrém dnu pěkně vykvetla. Co se sněhové nadílky týká, spoléhal jsem ještě *Na svatého Mikuláše už je celá zima naše* (6. 12.). Mikuláš přišel pouze s nadílkou pro děti a sníh zase nic...

Vypadá to, že ta krásná zasněžená zima, kterou znám z pohledů Josefa Lady, patří už snad jen do dějepisu.

Vlastně to potvrdila i poslední listopadová pranostika o počasí, na kterou si vzpomínám. *Chodí-li svatá Kateřina* (25. 11.) *po ledě, chodí svatý Štěpán* (26. 12.) *po blátě*. Už to asi bude tak, že ty letošní Vánoce budou bez sněhu. Alespoň ho nebudu muset odmetat. Nedá se nic dělat. Chápu i to, že mnozí mají rádi zimu pouze na horách, a tak za sněhem nezbývá než zajet třeba na Praděd.

Další z pranostik mě zatím žádný rok nezklamala. *Svatá Lucie* (13. 12.) *noci upije a dne nepřidá.* Takže budou-li letošní Vánoce na blátě, můžeme si být jisti, že právě v tomto období bude den nejkratší jako každý rok. Dlouhé noci a krátké dny však již prvního ledna změní další z lidových pranostik: *Na Nový rok o slepičí krok*. Naděje, že alespoň den se bude prodlužovat, potvrzuje všem známé *Na tři krále* (6. 1.) *o krok dále*. Ať již budou letošní Vánoce a zima na blátě nebo zasněžené, jisté je jedno: den se dál bude prodlužovat a jaro opět přijde. Stvrzuje to ujištění, že *Na Hromnice* (2. 2.) *o hodinu více*.

Oželím pravděpodobně bílé Vánoce a s poslední výhružkou, že *Březen za kamna vlezem, duben ještě tam budem*, se už těším na jaro… A co vy?

Jan Chudoba ml.

Srdečně zveme všechny na tradiční

Zpívání koled u kapličky

23. 12. 2014 v 16:30

Na trumpetu zahraje koledy Josef Machač

Přijďte si poslechnout SLAVÍKY, zazpívat si s nimi a vychutnat si koledy v podání trubky. Letos bude navíc u kapličky **schránka na dopisy Ježíškovi**, takže děti budou mít ještě poslední možnost poslat Ježíškovi svá přání.

Termín konání 24. 1. 2015 v 19.30
na sále obecního úřadu

Co pro vás máme nachystané?
Bohatou tombolu, italské speciality od mistra Tonina, zahraje Via Paběda a jako vždy – příjemnou náladu v krásném prostředí u vína či co kdo má rád.
Srdečně zvou pořadatelé

Ještě bychom chtěli popřát všem občanům Slatinek a příznivcům sportu hezké sváteční dny plné pohody, hodně zdraví, štěstí a spokojenosti do nového roku.

Sportu zdar, 24. ledna nazdar!

Jménem Obecního úřadu ve Slatinkách
přejeme všem našim občanům
příjemné a klidné prožití vánočních svátků,
v roce 2015 hlavně pevné zdraví,
mnoho úspěchů v práci i štěstí v osobním životě.

PF 2015

NOVOROČNÍ VÝSTUP NA KOSÍŘ

se koná 1. 1. 2015 od 8 do 16 hodin na vrcholu Velkého Kosíře

(„Hanácké Mont Blank“ – 4 492 dm. n. m.)

Přijďte si protáhnout tělo a zregenerovat smysly! Pro všechny, kteří po silvestrovském veselí zdolají naši hanáckou velehoru, máme nachystané bohaté novoroční občerstvení.
V nabídce bude jelení guláš, dobroty z udírny, grog, svařák, čaj, káva, alko- i nealko nápoje.

Všechny přítomné přijde pozdravit i sám vládce Velkého Kosíře a Vy si můžete zakoupit suvenýry s jeho symbolem.

POKUD POČASÍ DOVOLÍ, MŮŽETE Z ROZHLEDNY VYHLÍŽET ŠŤASTNÉ DNY NOVÉHO ROKU 2015!

Všechny srdečně zvou hasiči ze Slatinek!

Akci pořádá SDH Slatinky ve spolupráci s TJ Sigma Lutín – oddílem turistiky.

Zpravodaj aneb novinky v obci Slatinky • *Vydává:* Obecní úřad Slatinky, adresa: Slatinky 111, 783 42 Slatinice, tel.: 582 373 487. IČ 00288764
Vychází jako občasník. *Redakční rada:* Mgr. Ondřej Jakubec, PhD., Ing. Jan Chudoba, František Hrazdil, Iveta Chudobová, Ing. Tomáš Navrátil.
Šéfredaktor: Ing. Oldřich Prokop, – tel.: 775 763 070. *Grafické zpracování a technická redakce:* Monika Prokopová. *Tisk:* Polygrafické středisko VUP.